

льній посівній площі соняшнику з 41,4 до 21,4%, баштанних з 6,8 до 2,5%, кормових з 2,2 до 1,5% та овочевих культур – з 1,9 до 1,4%.

Таким чином, проведений аналіз структури посівних площ фермерських господарств області показав, що на етапі їх становлення певні переваги надаються тим культурам, які мають гарантовані ринки збуту, високі ціни реалізації та забезпечують прибутковість їх виробництва.

Проте одним із головних чинників одержання високих і стабільних урожаїв, нарощування виробництва продукції є поєднання поточних інтересів фермерів на даний час з перспективним науково-обґрунтованими підходами до ведення системи рослинництва і в насамперед оптимізація структури посівних площ з урахуванням природно-кліматичних і економічних умов та розробка й упровадження заходів щодо збереження родючості ґрунтів.

Література:

1. Месель – Веселяк В.Я. Організаційно-економічні основи розвитку фермерства в Україні / Формування, розвиток та розміри фермерських господарств в Україні. – К.: Інститут аграрної економіки. – 1994. – с 12-17.
2. Молоцький М.Я., Денисенко О.Г., Юрчишин В.В. та ін. Настільна книга сільського господаря. – К.: “Урожай”. – 1993 – с. 12-18.
3. Статистичний збірник. Селянські (фермерські) господарства Херсонської області. – Херсон. – 2002. – с40.

УДК 631.153

ХАРАКТЕРИСТИКА КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА РИНКУ М'ЯСА ПТИЦІ В УКРАЇНІ

**Б.А.МЕЛЬНИК,
І.О.ТРЕТЯК – Миколаївський ДАУ**

Проблема конкурентоздатності сьогодні актуальна як для національної економіки в цілому, так і для господарських первинних утворень - підприємств, організацій. Проте слід відмітити, що питання теорії і практики конкуренції в Україні та в інших пострадянських країнах майже не розглядаються.

Конкуренція є одним з основних саморегуляторів розвитку ринків чи економічних явищ у найбільш оптимальному руслі, а аналіз ступеня сформованості конкурентного середовища дає змогу робити висновки, з одного боку, про правильність та повноту здійснених урядом заходів у цьому напрямі, а з іншого - про те, що необхідно зробити.

Традиційно конкурентоздатність трактується як обумовлене еко-

номічними, соціальними і політичними факторами стійке місце країни або її виробників на внутрішньому і зовнішньому ринках. В умовах відкритої економіки конкурентоздатність також може бути визначена, як здатність країни (підприємств) протистояти міжнародній конкуренції на власному ринку і ринках "третьох країн".

Теорія конкуренції виходить з того, що конкурують не країни, а окремі виробники або продавці продукції. Але економічний успіх держави, тобто її конкурентоздатність, безперечно визначається наявністю в ній конкурентоздатних галузей і виробників.

Безумовно, що жодна країна, навіть найбільш розвинена, не повинна ставити собі за мету досягнення ефективної конкуренції по всьому спектрі продукції, яку вона може потенційно виробляти. Пріоритет повинен надаватися лише тим секторам економіки, що мають реальні умови одержання конкурентних переваг на світовому ринку. Для України, як зернової держави, щоб запобігти нераціональному використанню національних ресурсів у процесі структурної перебудови, таким видом продукції може бути виробництво м'яса бройлерів. Тим більше, що в недалекому минулому виробництво бройлерів було єдиною в Україні галуззю сільського господарства, яка за своєю технологією майже досягала світового рівня. У всіх країнах, коли виникала потреба різкого збільшення виробництва продуктів тваринного походження, завжди звертали увагу на розвиток птахівництва. Відомо, що така в недавньому минулому небагата на продуктивні ресурси країна, як Індія, за останні 25 років збільшила виробництво м'яса бройлерів у 25 разів. Продовольча і сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй (ФАО), публікуючи дані про виробництво харчових продуктів у світі і тенденції розвитку, обов'язково виділяє окремим рядком виробництво продуктів птахівництва в країнах Азії та Африки, де темпи його зростання в десятки разів перевищують світові показники.

За останніми статистичними даними, українське м'ясне птахівництво розпочало "оживати", щороку збільшуючи обсяги виробництва. Вагомий внесок у відродження бройлерної індустрії зробило закрите акціонерне товариство "Комплекс Агромарс". Воно розпочало свою діяльність у листопаді 1998 року. А вже наступного року продукція під торговою маркою "Таврилівські курчата", як національний лідер із продажу м'яса курчат-бройлерів, стала альтернативою так званим королем світового ринку - "стегенцям Буша". У 2000 році на першій Міжнародній Європейській виставці з якості ЗАТ "Комплекс Агромарс" присвоєно приз "Золотий Орфей" за світовий рівень якості продукції. За звітний 2002 рік товариством реалізовано понад 20 тис. тонн м'яса курчат-бройлерів, що становить третину від усього вітчизняного виробництва цього продукту. Задля нинішнього успіху на комплексі провели реконструкцію, пов'язану з заміною застарілого обладнання для догляду за молодняком, на найсучасніше - німецьке. Зараз у кожному оновленому пташнику вирощується по 180 тис. голів прабатьківського кросу "Кобб -

500" (Великобританія). До речі, це найпродуктивніші м'ясні кури в світі. За 45 – денний цикл вирощування курчат-бройлерів вони досягають ваги 1,8 -2,2кг.

У процесі вирощування не застосовуються гормональні препарати, вакцини із вмістом живих вірусів та бактерій, консерванти, кормові добавки тваринного походження. Технологія утримання та вирощування курчат максимально наближена до природних умов. У пташниках створено ідеальний штучний мікроклімат, своєчасно подаються корми. Кількаденному молодняку робиться єдина аерозольна вакцинація за технологією компанії "Merieux (Франція). Під час подальшого вирощування жодних антибіотиків більше не застосовують. Падіж становить всього 2,5-3% від загальної кількості молодняку.

Особливо ретельного підходу вимагає приготування кормів. Вони повинні мати високий рівень калорійності: 310-320 к/кал в 100 г (21-22% протеїну), їх приготування проводиться на власному комбікормовому заводі, а зернофуражні культури, які необхідні для виробництва комбікормів, вирощуються на сільгоспугіддях, що орендуються в Київській та Тернопільській областях. Закуповуються лише ті компоненти, котрі необхідні для збагачення кормового раціону [1]. Здешевлення кормів та їх конверсія у співвідношенні 1кг живої маси до 1,9 кг комбікорму значно знизили виробничу собівартість м'яса курчат-бройлерів. Враховуючі низьку купівельну спроможність пересічного покупця, можна вважати, що ціни для нашого ринку задовільні - вони стали більш доступніші. На сьогодні, скажімо, кілограм курятини майже вдвічі дешевший ніж кілограм свинини.

Позитивні зміни характерні й для інших бройлерних підприємств. Вони не тільки відновили роботу, а й значно наростили потужності. Так, "Перемога Нова" (Черкаської області) ще недавно виробляла 4 тис. тонн м'яса у рік, а вже минулого року з фабричного конвеєра зійшло 11 тис. тонн дієтичної продукції.

Інвестиційна привабливість українського птахівництва сприяла зростанню інтересу до нього капіталу, переважно вітчизняного. Одними з перших у птахівництво розпочали вкладати кошти українські банки (частіше у ролі непрямих власників). Другою категорією інвесторів є зернотрейдери.

Прихід у птахівництво таких інвесторів із суміжного ринку виявився дуже вдалим. Так, "Миронівський хлібопродукт" в інтеграції з колишнім гігантом галузі - кримською фабрикою "Дружба народів" збільшив обсяги виробництва м'яса птиці до 20 тис. тонн. Реалізація вирощеної продукції проводиться під торговою маркою "Наша Ряба". В цілому ж по Україні за даними ВНО "Укрптахопром" до 87 господарств, які спеціалізуються на птахівництві, прийшов інвестор.

Найбільші комплекси Дніпропетровської, Харківської, Київської, Донецької, Вінницької областей та АР Крим за два останні роки уп'ятеро збільшили власні потужності.

Між тим, продовжують простоювати бройлерні комплекси Миколаївської, Одеської та Херсонської областей. Тому не дивно, що місцевий ринок м'яса птиці тут задовольняється продовольчими компаніями із сусідніх областей.

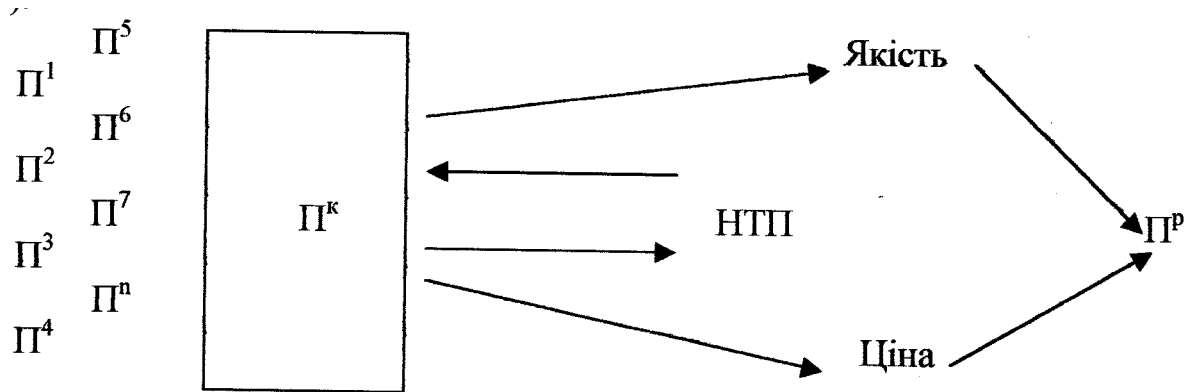
В Україні сьогодні практично не існує промислового виробництва у інших напрямках птахівництва (вирощування качок, індиків, які ще не так давно складали конкуренцію курчатам-бройлерам, а також гусей та екзотичних видів птиці: перепелів, фазанів і страусів).

Що стосується іноземних інвесторів, то їхній інтерес до українського птахівництва поки що невеликий. Це пояснюється, частково, відносно високою собівартістю птахівницької продукції та відсутністю ринкової інфраструктури, яка ще лише формується.

Разом із тим, багато експертів вважає, що саме участь іноземних інвесторів в її формуванні дозволить їм зайняти переважаюче положення на цьому ринку. Насамперед це стосується племінного птахівництва. Наприклад, іноземним інвесторам, що спеціалізуються на вирощуванні прабатьківських ліній птиці, зараз вигідно займатися цим видом бізнесу і в Україні. Ніша вирощування племінної птиці для комплектації фабрик, особливо у м'ясному напрямку, на українському ринку ще не заповнена. Іноземних інвесторів можуть зацікавити й інші види бізнесу в українському птахівництві. До них відноситься виробництво технологічного обладнання, виготовлення кормових добавок тощо. Довгострокових інвестицій потребує розведення страусів. Рентабельність такого виробництва досить висока. Знаючи ринкові ціни (за один кг м'яса – від 12 доларів у Польщі до 70 доларів у США; одне яйце – від 15 до 25 доларів; одне пташеня – від 200 доларів; один дорослий птах – від 900 до 3500 доларів), можна легко підрахувати майбутні прибутки. В Україні вже існує попит на страусів як зі сторони населення, з метою розведення в підсобних господарствах, так і ресторанів. Достеменно відомо, що в нашій країні діє два великі і потужні осередки стаусівництва: у Дніпропетровській області фірма "Агросоюз" та Ясногородська страусина ферма в Макарівському районі Київської області [2].

Таким чином, за рахунок відновлення роботи потужних бройлерних комплексів, які були побудовані ще за радянських часів, з України "пішли" "ніжки Буша", а отже зовнішній конкурент значно зменшив свій тиск на українському ринку.

На сьогодні конкурентне середовище ринку м'яса птиці в Україні представлене значною кількістю самостійних (незалежних) підприємств, які стали на стабільні рейки і прагнуть зміцнити власне економічне становище шляхом залучення покупців через постійне підвищення якості та зниження ціни на продукцію. Досягають вони цього за рахунок впровадження досягнень науково-технічного прогресу та ефективних ресурсозберігаючих технологій. Схематично дію механізму конкуренції можна відобразити так (рис. 1):

Позначення:

Π^k – конкурентоспроможний суб'єкт;

Π^1 - Π^n - конкуруючі суб'єкти в економічному просторі;

НТП – науково- технічний прогрес;

Π^p – прибуток.

Рисунок 1. Взаємодія та результативність чинників конкуренції

Отже, конкуренція діє як примусова сила, що спонукає підприємців боротися за збільшення прибутку шляхом вдосконалення форм і методів виробництва, використання новітніх технологій, нових способів організації та управління виробництвом. Витісняючи з ринку слабких підприємців, конкуренція, з одного боку, створює умови для реалізації можливостей новим суб'єктам господарювання, а з іншого – стимулює цей процес, "винагороджуючи" сильніших максимальним прибутком через механізм ціноутворення. У цьому аспекті конкуренція виступає як внутрішня рушійна сила ринку, що стимулює і підтримує його життєздатність.

Важливим чинником утримання конкурентної переваги є постійна модернізація виробництва та маркетингу, тобто підприємство повинне створювати нові переваги швидше, ніж конкуренти зможуть скопіювати наявні.

З точки зору зовнішнього конкурентного середовища, за оцінками Інституту аграрної економіки УААН [3], основними перешкодами для нормального розвитку внутрішнього ринку м'яса птиці є:

- наявність "сірих схем", за якими через вільні економічні зони ввозиться щорічно до 100 тис. тонн м'яса птиці, що дозволяє надходженню неякісної чи інфікованої продукції;

- наявність великих запасів імпортованих курячих стегенців, за оцінками операторів ринку на сьогодні такий запас складає до 30 тис. тонн, які за своєю ціною створюють конкуренцію для вітчизняної продукції птахівництва;

- неефективна робота контролюючих служб за ввозом імпортованої продукції та видачею підтверджень відповідності тощо.

Проведене дослідження доводить, що на українському ринку м'яса птиці протягом останніх років розвивається конкурентне середовище. Про це свідчить: збільшення кількості нових учасників ринку у різних

регіонах; розвиток мережі оптово-роздрібних підприємств; існування процесів інтеграції оптових посередників з виробниками продукції різноманітних організаційно-правових форм; значне інвестування в розвиток матеріально-технічної бази підприємств виробників продукції.

Для самостійних підприємств повинні бути створенні такі економічні умови, які примусили б їх повернутися до потреб споживачів. Такі умови може створити лише цивілізований ринок та впровадження сучасних методів системи менеджменту та ефективного маркетингу у функціонуванні агробізнесу через конкурентоздатність.

Література:

1. Андрущенко М. Гаврилівські курчата біля порталу ЄС // "Агробізнес сьогодні". - 2003. - №3 (26). - С. 18-19.
2. Використані інформативні матеріали www.ostrich.com.ua
3. Поточна кон'юнктура і прогноз ринків сільськогосподарської продукції та продовольства в Україні на 2002/2003 маркетинговий рік // За ред. Шпичака О.М. - ІАЕ. -2002. -169с.

УДК: 633.18: 338.43.01: 338.5

ФОРМУВАННЯ РИНКУ ТА ЦІНИ НА РИС В УКРАЇНІ

Л.М.ГРАНОВСЬКА – к.с.-г.н., доцент, Херсонський ДАУ,
І.І.ШАПАР – зав.відділом технологій, Дослідна станція рису УААН

Рис у світі вирощують на площі понад 150 млн. гектарів, а валове виробництво зерна-сирцю становить в межах 600 млн. тонн (в 2000 р. – 607,5, в 2001 р. – 591 млн. тон). Основними виробниками та споживачами рису в світі є азіатські країни Китай, Індія, Індонезія, В'єтнам, Таїланд, в Африці – Єгипет, у Північній Америці – США, у Латинській – Бразилія.

Середня урожайність цієї культури в 2001 р. становила 38,5 ц /га. Найбільш високі урожаї, на рівні 60-80, а в окремих випадках – до 90-100 ц /га, одержують країни Середземномор'я: Іспанія, Греція, Італія, Єгипет, Австралія, США, Японія, Китай, Південна Корея.

Обсяг світової торгівлі рисом за результатами оцінки Міністерства сільського господарства США склав приблизно 23,4 млн. тонн. Основними експортерами є Таїланд, В'єтнам, Пакистан, США, імпортерами – країни Близького Сходу, Європи, Африки.

Україна відноситься до країн, в яких власне виробництво рису доповнюється імпортом. Тому ринок рису в Україні складається з двох частин – імпорту і власного виробництва. Обсяг його торгівлі займає 25-35 % круп'яного ринку.

Розмір імпорту рису в Україні за 2001 р. за даними інформаційної